

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Юлиана Иванова Чакърова

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по: област на висше образование 2. Хуманитарни науки,

професионално направление 2.1. Филология,

докторска програма Общо и сравнително езикознание

Автор: Павлина Стефанова Петкова

Тема: „Концептът „въздух“ в българския и английския език през призмата на лингвокултурологията“

Научен ръководител: доц. д-р Борян Георгиев Янев – Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № РД-22-281 от 06.02.2025 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Концептът „въздух“ в българския и английския език през призмата на лингвокултурологията“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, докторска програма Общо и сравнително езикознание. Автор на дисертационния труд е **Павлина Стефанова Петкова** – докторантка в редовна форма на обучение към Катедрата по общо езикознание и история на българския език“ с научен ръководител доц. д-р Борян Георгиев Янев от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Представеният от докторантката комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл. 36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва необходимите за провеждане на процедурата документи:

- Молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационния труд;
- Автобиография в европейски формат;
- Протокол от катедрения съвет, свързан с докладване на готовността за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- Дисертационен труд;
- Автореферат на български език;
- Автореферат на английски език;
- Списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- Копия на научните публикации;
- Справка за изпълнение на минималните национални изисквания;
- Декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи, с което се документира, че материалите са автентични копия и изследванията са авторски.

Докторантката е приложила 4 статии по темата на дисертацията, които заедно с дисертационния труд ѝ носят **90 точки** (от изискващи се 80), отговаряйки на минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Представената в пакета документи кратка автобиография (във формат Europass) показва адекватна база на предишното обучение и придобити квалификации, необходими за провеждането на изследване в избраната научна сфера: бакалавърска степен по *Български език и английски език*, както и магистратура (*Превод и бизнес комуникация*), предполагаща надграждане на езиковите и интеркултурните, вкл. лингвокултурните компетенции, релевантни за проучването. Посочените чуждоезикови компетенции, които имат пряко отношение към тематиката – ниво С2 (съгласно Общата европейска референтна рамка за езиците) за английски – също предполагат надеждна изходна база за осъществяване на дисертационното изследване в избраната научна област.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Изследването на даден лингвокултурен концепт, с какъвто е свързана **тематиката** на рецензирания дисертационен труд, както и заявената **концептуална рамка за анализ**, са актуални и напълно адекватни за антропоцентричната парадигма на съвременната лингвистика. **Лингвокултурологичният подход** се е превърнал в нейна иманентна характеристика и една от призмите за изследване в езикознанието от последните години, защото поставя във фокуса на вниманието човека, изучаването на езика на даден етнос във връзка с културата и анализа на културните концепти – по същество когнитивни феномени, отразяващи виждането на съответния етнос за определени фрагменти от света, които имат културологична и съответно аксиологична стойност. Друг е въпросът до каква степен дисертационното изследване е постигнало поставената цел (вж. по-нататък).

4. Познаване на проблема

Както може да се види в Първа глава на дисертацията, а също в отделни коментари в следващите глави, П. Петкова е **запозната с основните аспекти** на ключови произведения, необходими за изграждане на **общата теоретична база** на изследването, като е очевидно коректното позоваване на съответните автори. Описани са рамките на **лингвокултурологията** и основанията тя да бъде отнасяна към направленията с когнитивна насоченост; щрихирана е зародилата се в недрата ѝ лингвоконцептология; предложен е списък с термини от сферата, използвани в изследването (за съжаление, някои от тях без позоваване върху източник); очертани са възгледи за наивната и езиковата картина на света (които авторката приема за синоними), както и за Хипотезата за лингвистичната относителност на Е. Сапир и Б. Уорф. Логично за заявената в заглавието и целите на изследването проблематика самостоятелен раздел е посветен на понятието *концепт* – неговата същност според лингвокултурологичните изследвания и видове. В хода на описанието на основните публикации по въпроса са очертани и други ключови термини – *културни скриптове* (А. Вежбицка), *стереотип* (по Й. Бартмински), *прототип* (според Е. Рош). Споменати са дори понятия като *фрейм* и *гецалт*, само че единствено според рускоезичните автори, въпреки че понятията са възникнали в англоезичния научен дискурс. За съжаление, въвеждането на гореспоменатите, както и на други понятия в теоретичната глава изглежда самоцелно, защото не е приложено никъде по-нататък в изследването (с изключение на *концепт*). Същото се отнася и за представената бегло в теоретичната част и абсолютно неизползвана по-късно знакова *Теория за концептуалната метафора* (ТКМ) на Дж. Лейкоф и М. Джонсън, която всъщност е отличен инструмент за очертаване на образния аспект на културния концепт, но напълно отсъства в дисертацията.

Също така всяко едно изследване от подобен характер, освен от общотеоретична рамка, се нуждае и от познания в областта на частната проблематика, което не е демонстрирано в рецензирания труд. Отсъствието на предшестваша изследвания на концепта ВЪЗДУХ в паралел конкретно между българската и английската лингвокултури е безспорен факт. Но рускоезичната лингвокултурология („родната територия“ на анализ от такъв тип) *изобилства* от релевантни за случая публикации. От една страна, това са стотици изследвания на лингвокултурни концепти, които биха могли да послужат за надеждна основа при изграждането на собствен модел за структурата на разглеждания в дисертацията концепт. Този пласт от научния дискурс е почти напълно изпуснат в рецензирания труд. От друга страна, има не едно задълбочено рускоезично изследване (вкл. не само статии, а и дисертации) именно на концепта ВОЗДУХ – както за руския език, така и в съпоставка напр. с английския, френския и т.н.¹ И от трета, това са изследванията върху концептите ДУХ и ДУША, което е може би най-добре разработената зона в разглежданото поле. Нищо от горепосоченото не е споменато в дисертацията, което дава основание да се заключи, че в нея, за разлика от общотеоретичните въпроси, **не е показано познаване на частната проблематика**, свързана с темата.

5. Методика на изследването

Като основен в дисертацията е посочен **методът на лингвокултурния анализ**, което е напълно адекватно за изследване в рамките на съответната дисциплина с фокус върху лингвокултурния концепт. Изброени са седем допълващи го метода, чието присъствие в анализа е аргументирано: лексикографско изследване, теоретично обобщение, дескриптивен анализ, концептуален анализ, семантичен/компонентен, сравнителен анализ, асоциативен експеримент. Разнообразието от методи е характерно при интердисциплинарните изследвания и е единственото, което може да предостави надеждна база за анализ и изводи. В този смисъл смятаме, че в настоящия дисертационен труд **съвкупността от посочени методи е напълно уместна** и в унисон с поставените цели и задачи. За съжаление, както и в предишната точка, теоретичното описание не означава непременно пълноценното им прилагане. В разглеждания труд въпросните методи са приложени небалансирано. Фокус на цялото изследване е изреждането на дълги списъци с деривати от избраните редове лексеми в двата езика.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Рецензираният дисертационен труд (общо 392 стр., от които изложението е половината – 194 стр., останалото е библиографски източници и материал в приложенията) предлага логична за поставените цели и задачи структура. Състои се от увод, шест глави, заключение, три приложения (неизвестно защо поставени преди списъка с използваните източници, който в изследване от такъв тип би трябвало да е органично свързан с изложението) и библиография.

В **Увода** (с. 6 – 12) коректно са уговорени обектът, предметът, целите и конкретните задачи (7) на изследването, аргументирана е неговата иновативност, щрихирана е работната хипотеза, в синтезиран вид е посочено съдържанието на отделните части, вкл. приложенията.

¹ Напр.: Хен, Б. С. Концепт ВОЗДУХ в современном русском языке. Дис. ... кфн. Москва, 2006; Ливенец, И. С. Концепт ВОЗДУХ в лингвокультурологическом аспекте (на материале текстов К. Паустовского и М. Шолохова). Дис. ... кфн. Белгород, 2007; Легостаева, О. В. Концепты „воздух“ и „air“ в русском и английском языках. Система заданий концептной методики при изучении имени прилагательного // *Научно-методический электронный журнал „Концепт“*. 2012. № 3: 66 – 70; Бочарова, А. В., Шатилова, Л. М. Сравнительно-сопоставительный анализ ядерных лексем концепта *воздух* в русском и французском языках // *Грамота*. Тамбов, 2019. Т. 12, вып. 6: 207 – 210.

Първа глава („Методическа база на изследването“, с. 13 – 56) задава теоретичния фон на анализа. Струва ми се по-логично терминът да бъде *методологическа*, а не *методическа* база: обсъжданата проблематика е по-широка от описанието на конкретни методики. За подробности по тази глава вж. също т. 4.

Във **Втора глава** („Номинативни характеристики на концепта ВЪЗДУХ в лексикално-семантичното поле на българския и английския език“, с. 57 – 86) се говори за синтагматични, парадигматични и деривационни отношения (по принцип); лексемите *въздух*, *душа*, *дух*, *дъх*, *дишам* и съответствията им в английски са обединени в тематични групи; представени са словообразователни модели на *дишам* и *breathe* (не става ясно защо само на тези лексеми от горния списък); в таблици в паралел са представени извадки на значенията на *въздух* и *air*, *душа* и *soul*, *дух* и *spirit*, *дъх* и *breath*, *дишам* и *breathe* (тези 10 стр. таблици с изписани речникови значения тук са напълно излишни, защото са включени, макар и в друг формат, в Приложение 1). Предложен е коментар в съпоставителен план, в който алтернативно се преплитат колокации на лексемите с някои етнографски факти за традиции, религиозни практики, вярвания и т.н.

Трета глава („Вербализация на концептите *въздух*, *дъх*, *дишам* в българската и английската фразеологии² и паремиология“, с. 87 – 100) предлага кратък преглед на фразеологизмите, паремиите и фолклора като източник на културни сведения, за да премине към *концептите* (sic!) *въздух*, *дъх* и *дишам*, вербализирани във фразеологията и паремиите. На практика представлява дълги списъци с фразеологични единици на български и техните еквиваленти на английски с кратък коментар за наличието или отсъствието на съответната лексема.

Четвърта глава („Концептуализация на идеите за душата и духа в българската и английската картина на света“, с. 101 – 124) освен не особено тясно свързани с анализа коментари за културата на българите и англичаните предлага списъци с превод на съчетания, съдържащи лексемите *душа* и *дух* (над 15 стр., отново ненужни тук, защото голяма част от тях е представена в Приложение 1) и кратки коментари.

В **Пета глава** („Въздухът като вторична индикация на концептуалното поле „вятър“, с. 125 – 169) подробно (но ненужно за настоящото дисертационно изследване) са описани различни деривационни процеси, а след това върху десетки страници са изброени разнообразни примери за словообразователните модели на лексемите *вятър* и *wind*, предложен е и превод на думите и словосъчетанията с тях.

Шеста глава: („Съпоставителен анализ в семантиката на лексемите *вятър* и *wind*“, с. 170 – 169) – отново започва с таблици, включващи изписани речникови значения на въпросните лексеми. Направена е кратка съпоставка на семите в тях – съвпадащи и специфични. Следва раздел, посветен на вербализирането на *wind* във фразеологията и паремиологията.

Включените, особено в последните 3 глави, списъци с примери от речниците изглеждат около половината от целия текст – ако се погледнат без връзка със заглавието на съответната глава, те много малко се различават от приложения 1 и 2.

В **Заклучението** са повторени очертаните в началото цели и задачи, предложени са изводи и са посочени приноси моменти. Изводите са базирани на включения в изложението материал.

Следват 3 приложения, заемащи половината от страниците на дисертацията.

Библиографията се състои от **120 заглавия**, които включват значими автори и изследвания, релевантни за разглежданата проблематика. За илюстративния материал са

² Не става ясно защо *фразеологии* е в мн. ч.

използвани **37 речника**, от които 28 хартиени издания и 9 електронни източника; сред тях – авторитетни речници, като например *Merriam-Webster*, *Cambridge Dictionary*, *Речник на българския език (на БАН)* и др.

Най-силните страни на дисертационния труд според мен са:

- Точно определяне на обекта и предмета на изследването; ясна формулировка на целта и адекватно поставени задачи, които биха довели до постигането ѝ. Друг е въпросът дали те са изпълнени така, както са посочени.
- Богата теоретична база, изградена от актуални в съвременната лингвистика и лингвокултурология подходи.
- Впечатляващ по обхвата си и акуратно обработен емпиричен материал.
- Потенциал за приложение в академичен контекст: широката теоретична база на изследването в комбинация с богатия емпиричен материал може да бъдат използвани в различни курсове по дериватология, фразеология, превод и (след отстраняване на посочените по-долу проблемни места) лингвокултурология.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите на този дисертационен труд могат да бъдат определени като **научноприложни**. Както бе споменато в т. 6, очертаните в него теоретични рамки имат потенциал да послужат като надежден фундамент за разгръщане на по-изчерпателно изследване на избрания лингвокултурен концепт, включващо елементи на *когнитивната* лингвокултурология, което да опише ясно структурата му – център и периферия, и да разгледа по-задълбочено изключително важния при такова изследване аспект – образите и асоциациите, свързани с неговите репрезентанти и функционирането им. Така наистина би могло да се види как е представен концептът в езиковата картина на света у носителите на българския и английския език.

Едно научно изследване, дори когато не стига до изчерпателни отговори, е ценно също със зададената посока и с въпросите, които повдига (дори и имплицитно). Избраният (с решаващото участие на научните ръководители) концепт несъмнено съдържа огромен потенциал за по-нататъшно задълбочено проучване особено заради етимологичната връзка на *въздух* с *дъх*, *дух* и *душа*, както и на *air* със *spirit* и *breath*, на *wind* с *window* и т.н. Би било интересно да се проучат асоциациите и нагласите на носителите на двете въпросни култури (а и на други англоезични култури), както и наличието/отсъствието на тази връзка в езиковото им съзнание.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Както бе споменато, докторантката участва в процедурата с 4 статии, което надвишава с една минималните национални изисквания. 3 от тях са резултат от представяне на доклади в национални конференции с международно участие: МУ – Пловдив (2022 г.); ШУ (2023 г.) и МУ – Варна (2023 г.), и една е в списание „Чуждоезиково обучение“ (2022 г.). Текстовете им са включени в дисертацията, затова не е изненадващо, че някои от тях (2) съдържат концептуалните грешки, за които ще стане въпрос по-нататък (говори се за „концептите“ *дишам* и *breathe*, за паремии с „концепта“ *wind*, като илюстративният материал е с лексемата, определена освен като концепт, също и като концептосфера); другите 2 се занимават само със словообразователни модели.

9. Лично участие на докторанта(ката)

Нямам основание да се съмнявам, че предложеният текст е собствен, и, доколкото ми е известно, не съдържа неправомерно копиране или некоректно цитиране. Смятам, че очертаните по-горе приноси са лична заслуга на П. Петкова.

10. Автореферат

Разположен е върху 32 стр. и съдържа 23 стр. изложение, останалото е съдържанието на пълния текст на дисертацията, списък с приносите, цитирана в автореферата литература, публикации по темата на дисертацията.

Авторефератът дава **обща представа за съдържанието** в резюмиран вид, но не отразява точно структурата на дисертацията с глави и раздели.

Названието на Първа глава напр., която представя теоретичния материал, е различно в дисертацията и автореферата: в автореферата е „Изследователска програма. Теоретични аспекти на лингвокултурологията. Основни понятия“, докато в текста на дисертацията е озаглавена „Методическа база на изследването“. Подобни разминавания има и в някои от названията на другите глави.

11. Критични забележки и препоръки

С оглед на обема на рецензията ще спомена само по-важните – предимно концептуални проблеми, свързани с обекта на изследване, терминология, основни дефиниции, методики и т.н.

11.1. Независимо от цитираните дефиниции за концепта на емблематични изследователи в областта споменатото **работно определение в дисертацията, а и предложеното разбиране на основния обект на изследване – лингвокултурния концепт, са неточни и съдържат противоречие**. Според дадената в работата дефиниция концептът е „концептуално значение или набор от концептуални значения“ (с. 48). Ще напомним, че самият термин *концептуално значение* е известен в структурната семантика и с него се назовава *обозначаемото, десигнатът* (Маслов 2005: 99 –100³). Според това „класическо“ разбиране то е ядрото на лексикалното значение и *не* включва конотациите. Така определението в дисертацията противоречи на твърденията на самата авторка, че конотациите са важна част от структурата на концепта (с. 54); значимостта на конотациите в рецензирания труд се вижда и от факта, че на тях е посветен самостоятелен раздел, както и от коментарите за отделни конотации на разглежданите единици; вж. също: „целият потенциал от значения на думата е концепт, който съдържа освен основното ѝ значение всички възможни нюанси и асоциации, свързани с култура, личност, националност и други“ (с. 88). Споменатото по-горе определение противоречи и на широко приетото в лингвокултурологията разбиране на Дм. Лихачов, широко цитиран и в настоящата дисертация – че концептът не се развива непосредствено от значението на дадена дума; към него се добавя опитът на личността и целия народ (Лихачев 1993: 4⁴). Изобщо в текста на дисертацията се вижда, че концептът предимно се разбира като лексикално значение – основното внимание е насочено към определенията на лексемата в тълковни речници, както и в изброяване на лексемите и техните деривати в номинативното му поле. Същевременно е пропуснат фактът, че дори и изследванията, в които концептите се описват предимно през езиковата семантика на техните номинативни пространства, включват

³ Маслов, Ю. С. *Введение в языкознание*. 4-е изд., стер. СПб: Филологический факультет СПбГУ; Москва: Академия, 2005.

⁴ Лихачев, Д. С. Концептосфера русского языка // *Изв. РАН. СЛЯ*, 1993, №1: 3 – 9.

в анализа като важен елемент и *интерпретационно поле* (вж., напр. Попова, Стернин 2010: 110 – 115 и сл.⁵), което не е споменато в дисертацията, въпреки че са коментирани отделни негови аспекти.

11.2. Вероятно във връзка с неизяснената същност на *лингвокултурния концепт* в дисертацията възниква и една от най-драстичните според мен концептуални неточности – **преплитане между разбиранията за понятията *концепт* и *лексема*** (като негов основен номинант или пък принадлежаща на семантичното му поле). Споменатият факт не е случаен пропуск, който да се среща еднократно. Това разбиране проличава в целия текст на дисертацията, както и в автореферата и някои от приложените публикации. На този сериозен според мен проблем съм обръщала внимание още на много ранен етап на изследването, но, за съжаление, той не е отчетен. Така в основата на изследването е поставен некоректен според общоприетото разбиране подход, който същевременно не е аргументиран, и това носи своите последици.

Напр. във Втора глава (на с. 78) има параграф за въздуха като важен феномен за човека, след него идва параграф, най-общо посветен на етноспецифичните **концепти**, а следващите параграфи – без какъвто и да било преход или обяснение, се коментират значения на **лексемата *air*** в различни колокации (от типа *air of confidence*, *air of innocence* и др.), коментира се конверсия, говори се за компонентен анализ на съчетаемостта – това отново е признак на **номинантите на концепта**, но не и на самия концепт като такъв.

Основно негативно следствие от този факт са **неизяснените граници и структура на концепта, който е в основата на изследването** – дали е само ВЪЗДУХ, кое е ядрото му, кои са неговите конституенти, кои от тях може да бъдат отнесени към периферията и защо (за това, както е известно, е необходим анализ на образите и асоциациите...). Озадачават също формулировки, според които номинант на концепт може да е глагол – вж. твърденията за „концепта“ *дишам* в дисертацията, автореферата, както и приложените статии.

Така се стига до редица терминологични и концептуални несъответствия в текста. И в названията на разделите, и в изложението. В Глава 2 например *въздух*, *душа*, *дух*, *дъх*, *дишам* първоначално са наречени лексеми (в 2.1.), в 2.2. всички тези единици стават отделни концепти без анализ на какво основание и как става този преход; в Трета глава също се говори за концепти *въздух*, *дъх*, *дишам*.

Ето още някои конкретни примери за илюстрация, където се използва терминът *концепт*, а всъщност се говори за *лексема* и нейните признаци (те са от основния текст на дисертацията или автореферата, но твърденията са абсолютно същите в представените статии – текстът им е включен в дисертацията)⁶:

„В много от примерите [...] **концептът** е представен и в двата езика с характерната за английския **композиция** [...]“ (с. 63);

„[...] словообразователната система на **единствения глагол сред нашите концепти** – *дишам* [...] Тя е много по-богата на афикси [...] (пак там);

„И в българския, и в английския *дишам* и *breathe* и *дъх* и *breath* са **концепти**“ (с. 100);

„**Деривационно поле със субконцепта** „дух“ (с. 281).

Автореферат:

„Те [концептите – бел. моя] **са езикови единици**, чиито значения съставляват съдържанието на националното езиково съзнание и формират наивната представа за света на носителите на езика. **Концептите са тези лексеми** [...] (с. 6 – 7)

⁵ Попова, З. Д. и Стернин, И. А. *Когнитивная лингвистика*. Москва: АСТ: Восток – Запад, 2010.

⁶ Акцентите в примерите чрез курсив и удебелен шрифт са мои.

„[...] словообразователната активност на **концептите** *дишам* и *вятър*“ (с. 8).

Говори се за „превод на концепти“ (с. 44), което също е некоректно, защото концептите са ментални образувания и не могат да бъдат превеждани; могат да бъдат само транспонирани в други култури чрез своите репрезентанти на различни нива (лексикално, фразеологично, граматично и т.н.).

Подзаглавията в Приложение 1 са не по-малко озадачаващи. Там за първи път се появява терминът *субконцепт*, който не е въведен в изложението (вж. също твърденията ни, че самата структура на разглеждания концепт не е описана ясно). Във въпросното приложение се появяват раздели с „*деривационни полета на съответния субконцепт*“ (sic!) – на *wind*, *дишам*, *дух*, *spirit*, *soul*.

11.3. Разбирането за понятието *концептосфера* също е нееднозначно и съответният термин – непоследователно използван. Паралелно с приведената известна дефиниция на Дм. Лихачов за концептосферата като „свкупност от концепти на дадена нация“ (с. 6) се появяват твърдения, че *дъх*, *дишам*, *дух* и *душа* са част от концептосферата на въздуха (с. 10); лексемата *wind* също в един момент е характеризирана като концептосфера (с. 173, 181 и др.).

11.4. От избраната методика за анализ на концепта (с. 14 – 15), основана на предложената от В. И. Карасик структура на феномена, почти напълно липсва анализ на цели аспекти – например образният, който освен чрез някои фразеологизми най-убедително се илюстрира с метафори (тук прекрасно би свършила работа ТКМ).

11.5. В изложението са включени части, които нямат място в дисертационно изследване, защото съдържат позната информация – по-скоро звучат като текст от учебник. Напр. разделът 5.2. предлага подробно и дълго (12 стр.) описание на различни деривационни модели, не непременно свързани с разглежданите в изследването лексеми. Описанието като цяло е прецизно, но ненужно тук.

Примерите на описаните деривационни модели с разглежданите лексеми нямат пряко отношение към лингвокултурологичния анализ или поне не може да са негов основен фокус. Известно е, че не деривацията е водеща при очертаването на даден лингвокултурен концепт, а приведените в изследването примери за някои „говорещи“ словообразователни модели са по-скоро изключения. Доказателство за това е самият текст на дисертацията, където изобщо или почти не е показана връзката между изложените десетки модели със стотици примери към тях и езиковото съзнание на съответната лингвокултурна общност – няма анализ на това каква информация за езиковото съзнание би предоставил големият брой или пък видът на моделите.

По отношение конкретно на моделите има и неточности, свързани напр. със следното: *-еене* във *ветреене* не е един формант, както се твърди (с. 138); редица съчетания от типа *влажнен есенен вятър*, *влажнен студен вятър*, *рязък есенен вятър*, *рязък морски вятър* и т.н. нямат място сред двукомпонентните, а и не е ясно на какъв принцип са подбрани – защо например липсват аналогични като *рязък океански вятър...*; *window-shop* не е слято изписване, както се твърди на с. 150, и т.н.

11.6. Рецензията съдържа и други **неточни от научна гледна точка твърдения**:

- „[П]роблематиката на лингвокултурното изследване на концептосферата на езика е недостатъчно разработена“ (с. 8) – вж. коментара в т. 4.
- Говори се за наличието на *инфикс* в разглежданите езици (с. 127). Както е известно, в съвременните езици такава морфема (афикс в корена) отсъства (с малки изключения) – може би се има предвид *интерфикс*?

- Заявено е отсъствието на модел, който всъщност става все по-продуктивен за българския език – образуването на неологизми с участието на заимствано съществително в ролята на атрибут от типа *бизнес сделка*. На с. 137 се твърди следното (sic!): „Разпространението на подобно съчетаването в българския език не е толкова разпространено [...]“. Смятаме, че това твърдение е далеч от реалното състояние на нещата. За илюстрация ще приведем само някои примери от стотиците налични: емблематичното с трите си начина на изписване *душкабина/душ кабина/душ-кабина*, а също *душ гел*, *душ батерия* и т.н.; *туроператор*; *слот машина*; *гольф игрище*; *тенис корт*; *боулинг писта*; *дринк-бар/лоби бар*; *шокуейв терапия*; *Еразъм мобилност*, *Еразмус студент* (при това с вариации на изписване – без кавички или дори с малка буква от типа *еразмус семестър*) и редица подобни. Самата авторка използва такъв термин – *зоо названия* (с. 161).
- Ключови за областта твърдения (нееднократно – както в текста на дисертационното изследване, така и в представените статии, което доказва, че не е инцидентна грешка) се приписват на автори, у които те са се появили вторично, а не на първоизточника – напр. твърдението за ключовата характеристика *полипанелируемост*, което е на В. И. Карасик и Г. Г. Слышкин (Карасик, Слышкин 2003⁷), а не на Й. Кирилова, както се посочва.

11.7. Откриват се и твърдения, които изглеждат нелогично позиционирани или несвързани със съответното място на изложението: напр. не става ясно защо абзацът за кодовете на културата е в раздела за паремии (с. 91).

11.8. Макар и на последно място, **техническото оформление на текста** също не е прецизирано. **Липсва последователност при обозначането дори на основните разглеждани единици** (*въздух/air*, *вятър/wind* и т.н.): понякога са въведени без каквито и да било опознавателни знаци, понякога с кавички, с апострофи, понякога са с удебелен шрифт и т.н. В изложението има редица печатни грешки; непоследователност в транскрипцията на знакови имена (*Лейкоф – Лейкъф*); сгрешени на места знакови имена (*Й. Апресян* вм. *Ю. Д. Апресян*); непоследователност при форматирането в библиографията по отношение на курсива и пунктуацията.

12. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Както вече бе споменато, настоящата дисертация предлага широка теоретична база за провеждането на лингвокултурно изследване, както и богат емпиричен материал, и може да бъде полезна в курсове по дериватология, фразеология, лингвокултурология. Ако се планира издаването на текста, препоръчвам отстраняване на споменатите по-горе недостатъци, за да може адекватно да бъде използван потенциала ѝ.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въпреки бележките ще се фокусирам върху споменатите вече положителни страни и приносните моменти.

Дисертационният труд съдържа научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изисквания(та) на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Карасик, В. И., Слышкин, Г. Г. Лингвокултурный концепт как элемент языкового сознания // *Методология современной психолингвистики*. Сб. статей. Москва; Барнаул: Изд. Алт. университета, 2003.

Дисертационният труд показва, че докторантката Павлина Петкова **притежава** необходимите теоретични знания и професионални умения за обработка на емпиричния материал в областта на изследване, които биха могли да бъдат приложени за по-нататъшни задълбочени проучвания в нея.

Поради гореизложеното **давам положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури **да присъди образователната и научна степен „доктор“** на **Павлина Стефанова Петкова** в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, докторска програма по Общо и сравнително езикознание.

28 март 2025 г.

Рецензент: .....

(доц. д-р Юлиана Чакърва)